

Algemeen

Database Nr	1779
Naam	Het Jonge Schaap/ Het Groote Schaap
Ligging	In het verlengde van de Stationsstraat, iets ten westen van de spoorlijn.
Kadaster 1811-1832	Zaandam F (1) 183 Maarten Poel
Locatie	RD X 115916 Y 494747 N 52.439111 O 4.812420 (toon op kaart)
Plaats	Zaandam-West
Gemeente	Zaanstad
Streek	Zaanstreek
Provincie	Noord-Holland
Bouwjaar	1680
Verdwenen	1942 gesloopt
Type	Stellingmolen
Kenmerken	Grenen zeskant met riet gedekt. Voorzien van diverse houten schuren en een woning.
Aandrijving	Windmolen
Categorie	verdwenen
Functie	Zaagmolen

Interne Verwijzing(en)

Opvolger [Nederlandse Molendatabase, dbnr. 1290 \(werkend\)](#)

Externe Verwijzing(en)

Website [Website Het Jonge Schaap](#)
Ten-Bruggencatenr. 01103

Constructie

Inrichting De molen was ingericht als balkenzager.
Romp Zeskante bovenkruier
Kruiwerk Buitenkruier

Versieringen

Aan het uiteinde van de ooster zaagschuur, hing een driehoekig bord met daarop de molennaam.

Geschiedenis

De zeskante zaagmolen het Jonge Schaap werd gebouwd in het jaar 1680. De windbrief voor de molen werd op 22 augustus van dat jaar uitgereikt aan Jan Claesz. Schaap. Op 1 november 1680 werd de molen voor het eerst gebruikt.

Jan Claesz. Schaap was de zoon van Claas Jansz. Schaap, de eigenaar en bouwheer van de twee paltrokken "het Zwarte Schaap" en "het Witte Schaap". Jan Schaap trad dus in de voetsporen van zijn vader.

Het Witte Schaap werd ook wel "het Kleine Schaap" genoemd. Nadat iets ten oosten van deze molen het Jonge Schaap werd opgericht, kreeg deze voortaan de bijnaam "het Groote Schaap", om de familie compleet te houden. Verder stonden in de buurt twee paltrokken die "de Herder" en "de Herderin" heetten, plus een bovenkruier "de Jonge Timmerman" die als bijnaam "de Teek" had, een schapenluis.

Jan Schaap liet het Jonge Schaap op 21 september 1683 tegen brand verzekeren in een assurantiecontract.

Jan Claesz. Schaap zou vrij lang blijven werken met de molen die hij had gebouwd, pas omstreeks 1720 kwamen parten van het Jonge Schaap in andere handen. Dit waren o.a. Dirk Schaap en Claas Jansz. Bruijn, vermoedelijk twee zonen van Schaap. In 1726 stond het Jonge Schaap op naam van Claas Jansz. Bruijn. Later zou Claas Bruijn ook hout zagen met de paltrok "de Vaandeldrager", die vlak bij de Hogendijk in Zaandam-West stond. Claas Bruijn verkocht deze laatstgenoemde molen in 1750 voor afbraak, wat Bruijn met het Jonge Schaap deed is niet bekend.

Omstreeks 1760 werd het Jonge Schaap het bezit van de Westzoner houthandelaar Jacob Kruyt Jr. Op 11 mei 1762 liet

hij het Jonge Schaap tegen brand verzekeren bij een assurantiecontract. In 1786 stierf Kruyt, waarna de molen op naam van zijn weduwe Neeltje Jans Bruijn kwam te staan, zeer waarschijnlijk was dit familie van Claas Jansz. Bruijn. Hierna kent de molen nog enkele eigenaars, waaronder Pieter Corver, Martin Poel, Dirk van Orden en Martinus Heydeman. Op 20 december 1887 bood Martinus Heydeman het Jonge Schaap te koop aan. Een en ander werd als volgt in het Zaanlands Nieuws- en Advertentieblad beschreven: *"Een kapitalen, hechten, sterken en goed onderhouden houtzaagmolen zijnde een bovenkruier, genaamd "het Jonge Schaap" met losse en vaste gereedschappen, houtloodsen, schuren, schuithuis, werven, daarbij en daarom gelegen water en verdere aanhoorigheden, staande en gelegen te Zaandam in het Westzijderveld aan en bewesten de parallelvaart."*

Het gehele complex werd op die dag voor Fl.3645,- gekocht door de Amsterdammer houthandelaar Abraham Hemsing. De nieuwe eigenaar van het Jonge Schaap liet de molen op 6 april 1888 tegen brand verzekeren bij het papiermakerscontract. De verzekerde waarde van de molen bedroeg toen Fl.4000,-.

Vanaf 1 maart 1902 werkte Abraham Hemsing onder de firma N.V. tot exploitatie van den houtzaagmolen het Jonge Schaap. Abraham Hemsing stierf in 1912, zijn zoon Cornelis Hemsing nam toen de firma over en zette het bedrijf voort. Zo goed en zo kwaad het ging hield Hemsing het Jonge Schaap in bedrijf. Al werd later wel een gevecht tegen de bierkaai. Als een na laatste overgebleven volledig op windkracht werkende Zaanse houtzaagmolen bovenkruier (de andere was de Tweeling in Westzaan, het Klaverblad werkte reeds met een motor), werd het Jonge Schaap in 1931 definitief stilgezet. Overleg tussen de Vereniging de Zaanse en de Hollandsche Molen en eigenaar Hemsing kon dit niet voorkomen. Het tijdperk van de windkracht was over.

In 1938 verkocht Cornelis Hemsing het Jonge Schaap voor Fl.7000,- aan de firma N.V. Engel van de Stadt & Zn. Van de Stadt was werkzaam met de elektrische zagerij "de Engel", waarvan de opstallen ten noorden van het Jonge Schaap lagen. Kort hierna vraagt de nieuwe eigenaar een sloopvergunning aan, deze wordt echter nog geweigerd van hogerhand. De Zaanse V.V.V. was in die dagen bezig om de Koger oliemolen "het Pink" naar het Volkspark in Zaandam-West te verplaatsen en in te richten als verkeersbureau. Toen deze plannen niet doorgingen probeerden zij om het Jonge Schaap aan te kopen en te verplaatsen naar dit park, eveneens met de functie van verkeersbureau annex houtmuseum. De Zaanse V.V.V. probeerde nu om fondsen te werven en zo de overplaatsing te bekostigen. Begin 1942 heeft de V.V.V. een bedrag van Fl.19000,- in kas voor de verplaatsing van het Jonge Schaap. Nog Fl.3000,- was nodig om de molen te kunnen verplaatsen. Het plan mocht helaas niet lukken. De oorlog gooide roet in het eten en de gemeente Zaandam had plots geen bezwaren meer tegen de sloop. Enkele bliksemacties mochten niet meer baten. Firma van de Stadt verkocht het Jonge Schaap voor een bedrag van Fl.1165,- aan molenmaker Boerendans, die het Jonge Schaap in mei 1942 sloopte. Hiermee verdween de op één na laatste molen uit de Zaanstreek door sloop. (Het Klaverblad in Westzaan zou in september van dat jaar volgen.) Boerendans haalde de molen netjes uit elkaar, de diverse onderdelen zijn in de loop der jaren verspreid onder diverse molens elders.

Anno 2004 bestaan er een concreet plan om een replica van het Jonge Schaap te reconstrueren aan de Kalverringdijk te Zaandam-Oost. Voor de herbouw van deze molen is reeds een stuk Zaan gedempt tussen de oliemolens "de Os" en "de Zoeker". Als alles volgens wens verloopt zal er omstreeks 2008 een nieuwe zaagmolen aan de Zaan draaien.

De geschiedenis van deze molen wordt door dhr. R.Couwenhoven zeer uitgebreid onder de loupe genomen, in zijn uitgave "het Molenmagazine" nr.3 november 2002. Het is te bestellen via de website www.duizendzaansemolens.nl.

Bronnen:

"de Zaende" 2e jaargang 1947 blz. 328

"het Molenmagazine" nr.3 november 2002 R.Couwenhoven blz. 28-33

"Duizend Zaanse Molens" P.Boorsma 1968 blz. 98-99

"Historisch overzicht ver.de Zaanse Molen" 1935 blz. 42/ 45

"Vervolg historisch overzicht ver.de Zaanse Molen" 1950 blz. 19/ 20/ 32/ 46

"Vereniging de Zaanse Molen 1925-1985" T.Neuhaus 1985 blz. 36

informatie F.Rol

Aanvullingen

Balkenzager "het Jonge Schaap" of "het Groote Schaap", zeskante bovenkruier met zaagschuren, te Zaandam-West in het verlengde van de Stationsstraat, iets ten westen van de spoorlijn. Bouwjaar 1680, gesloopt in 1942.

Na een moeizame start komt de herbouw er dan toch van: in november a.s. zal de fundering geslagen worden, een kelder gemaakt, het erf enigszins vergroot worden (ten koste van de Zaan) beschoeid en opgehoogd worden met 3000 m3 zand en zullen de overige voorbereidende werken worden uitgevoerd. Voor 2005 staat op het programma de houtloodsen en daarna fasegewijs doorbouwen, met in de planning in 2006 de bovenbouw en het gaande werk. Medio 2007 is er dan, als alles goed gaat, een maalvaardige bovenkruier-zaagmolen in Nederland bij. Niet in de laatste plaats is de herbouw mogelijk geworden door de gemeente Zaanstad en de provincie Noord-Holland, die beiden een zeer aanzienlijke bijdrage leverden. In de geplande grote kelder onder de molen zal een slechtweervoorziening komen. Dit was mede een eis van de provincie wilde die meedoen in de subsidiering in het kader van verbreding van de mogelijkheden voor het toerisme. De totale herbouwkosten worden geraamd op 1.882.000,- euro waarvan ongeveer een kwart niet is gedekt. De stichting denkt deze echter wel binnen te kunnen halen binnen de geplande afbouwtijd tot maalvaardige en voor toerisme toegankelijke molen tot 2007.

De vereniging zal de eigenares worden en de stichting heeft een aparte exploitatiecommissie die hem gaande zal houden, waarbij reeds activiteiten zullen worden ontplooid tijdens de bouw.

Bron: Molenwereld nr 7/8 2003

